

Ar labdaros akcijos gali išgelbėti Lietuvą nuo skurdo?

Ne paslaptis, kad vis dar išgyvename ekonominio sunkmečio metus; laikus, kai žmonės ne visada išgali patenkinti savo paprasčiausius poreikius, o kartais net nusipirkti pagrindinių maisto produktų. Dėl šios priežasties dabar dažniau nei bet kada anksčiau organizuojamos įvairiausios, dažniausiai televizinės, labdaros ir rėmimo akcijos. Tiesą sakant, šiuo metu jų tiek daug, kad net gali pasimesti besikaizuodamas. Tačiau kiek šios akcijos gali paveikti dabartinę socialinę padėtį? Ar jos iš tiesų yra tokios vertingos, kokiomis jas paprastai įsivaizduojame? Galų gale ar visada tinkamai pasirenkami jų tikslai? Prieš kurį laiką, pavyzdžiui, mūsų pramogų verslo žvaigždės dalyvavo akcijoje, kurios metu buvo surinkta apie 600 tūkstančių litų paramos Kambodžos vaikams. Nepaisant neabejotinai kilnaus šio akcijos tikslo, noromis visgi kyla klausimas, ar mes tokie turtingi ir neturime savų bėdų, kad iš tiesų galime tokias akcijas organizuoti. O kur dar surinktų lėšų panaudojimo kontrolės ir skaidrumo užtikrinimo problema.

Apie šiuos bei kitus susijusius dalykus ir pakalbėsime šios dienos ZALGIRO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojo stalo diskusijoje, kurioje dalyvauja Vilniaus arkivyskupijos „Carito“ direktorius Linas KUKURAITIS ir Varėnos rajono meras Elvinas JANKEVIČIUS. Pokalbį veda žalgirielis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Šiandien laukėme dar keleto garbingų svečių, bet taip atsitiko, kad Egidijus Dragūnas susirgo, o Edita Mildažytė negalėjo atvykti dėl didelio užimtumo, todėl pirmiausia paprašysiu Lino pristatyti „Carito“ veiklą. Kaip jūs įgyvendinate savo geras idėjas?

L.KUKURAITIS: Nepaprasta pristatyti visą veiklą, ji plati. „Caritas“ veikia visoje Lietuvoje. Turime apie 3 tūkstančius savanorių. „Caritas“, kaip bažnyčios organizacija, savo veiklą vykdo per parapijas. Apie 80 proc. parapijų turi savo „Carito“ skyrius. Veikla labai įvairi: nuo šalpos maistu, drabužiais ir daiktais iki rimtų kvalifikuotių projektų. Turime amatų centrą, kur iš gatvės renkami socialinės rizikos grupei priklausantis jaunimas. Šie jaunuoliai vienus metus skiria ugdymo programai, vėliau integruojasi į visuomenę. Kuo toliau, tuo labiau matome, kad prasmingiausia savo jėgas skirti būtent ugdymo ir įdarbinimo programoms. Jos yra tarsi atsvara šalpos kultūrai, kuri buvo gėnatina išplėtoti per dvidešimt nepriklausomybės

metų. Ir „Caritas“, kaip organizacija, daug prie to prisidėjo. Tačiau šalpos programos, projektai – tai yra maisto daviniai, rūbai, kambariai, kur žmonės gali ateiti ir išsirinkti labdarą, pernaktuoti – mūsų manymu, jau pakankamai išplėtoti Lietuvoje. Tokios paramos gavėjai patenkina savo bazinius poreikius ir tokia sistema neskatina jų judėti toliau. Mes juos tam tikra prasme vadiname vartotojais. Tai yra tam tikra visuomenės dalis ir ji plečiasi. Mūsų tikslas – pasiūlyti tokiems žmonėms kitą atspirties tašką, kad gavę paramą jie galėtų integruotis ir patys veikdami prisidėtų prie visuomenės tikslių įgyvendinimo. Imtūsi atsakomybės už savo pačių gyvenimą, už savo vaikus, savo artimuosius. Tokios integracijos programos, mano galva, Lietuvoje silpnai plėtojamasi. Mes savo laiką ir jėgas investuojame kurdami socialinio verslumo vietas, kurios skirtos paversti įdarbinamais. Esame įkūrę žvakių dirbtuves, kur nesvarbu, ar į darbą ateinama reguliariai. Darbo sąlygos tose dirbtuvėse nėra tokios griežtos, kad už smulkius nusizengimus būtų metama lauk. Tačiau mūsų socialiniai darbuotojai stengiasi žmonėms padėti pajusti darbo ritmą. Tokios „minkštos“ darbo vietos vėliau suteikia galimybę žmonėms pereiti į kitas darbo vietas, nes jiems, patekusiems į didelės socialinės atskirties situacijas, iš karto į normalią darbo rinką patekti per sudėtingą. Taip pat egzistuoja būsto problema. Ypač miestuose, kur žmonės iš nakvynės namų ne-

pajėgūs pereiti į normalų būstą, kurį patys galėtų išlaikyti. Čia noris investuoti. Taigi „Caritas“ daro daug.

G.JAKAVONIS: Atvirai pasakius, jūsų atsakymas nutiekia optimistiškai. Orientuojatės į įdarbinimą, socialinių vietų kūrimą. Gerbiamas Elvinai, esi miesto žmogus, tačiau tapai Varėnos rajono meru, aktyviai dirbi, daug važinėji. Kaip pasikeitė tavo požiūris į tai, kas

► Kad akcijos duotų kiek galima daugiau naudos Lietuvoje, jos turėtų būti lokalias

Linas KUKURAITIS
Vilniaus arkivyskupijos „Carito“ direktorius

vyksta Lietuvoje? Kaip vertini, kad mes renkame pinigus Kambodžai, ir visus televizijos projektus, kurių vos ne keli per mėnesį įvyksta? Matome, kad ten aukojami pinigai, tačiau neaiški kam. Man įdomu, ar tie pinigai pasiekia galutinį tikslą.

E.JANKEVIČIUS: Ta labdara Lietuvai, taip pat ir Varėnos rajono savivaldybei, labai reikalinga. Aš tai vadinu geros gyvenimo kokybės, sėkmės mokesčiu. Tie žmonės ar imonės, kurioms geriau sekasi, dažniausiai ir aukoja. Gaila, kad gerbiamas E.Mildažytės čia

nėra. Jos projektas visai Lietuvai yra labai reikalingas. Mes jį labai vertiname. Aš ir pats kada nors norėčiau jame sudalyvauti. Kalbant apie paramą užsieniui, kyla klausimas. Mūsų Varėnos rajonas gana didelis. Daug žmonių jame gyvena žemiau skurdo ribos. Mes turime 1300 šeimų, kurios negali išgyventi be paramos, be socialinių darbuotojų pagalbos. Ir man keista, kodėl šelpiami kitų šalių vaikai, kai mūsų Lietuvoje skurdo irgi yra labai daug. Kadaisi su dirge delegacija buvau nuvykęs į labai skurdžią šalį. Daug žmonių ten fotografavo skurdą. Aš net fotoaparato nesinešiau. Vaizdai, kuriuos mačiau ten, absoliučiai niekuo nesiskiria nuo vaizdų, kuriuos galėčiau parodyti mūsų rajone.

G.JAKAVONIS: Kai kalbėjaisi su gerbiama E.Mildažyte apie tai, ką reiktų nagrinėti

proc., tačiau ir jis neretai kritikuojamas. Vatikano komisija, atsakinga už Bažnyčios vykdomos socialinės veiklos sritį, nuolat spaudžia Bažnyčios organizacijas, tarp jų ir „Caritą“, kad kuo labiau būtų mažinamos administracinės išlaidos ir ieškoma efektyvesnių administravimo priemonių. Lietuvoje, man atrodo, egzistuoja įvairūs požiūriai į administravimo mokestį. Pavyzdžiui, „Caritas“ ilgai net nesuvokė, kad dalį surenkamų pinigų galima paimti ir apmokėti organizavimo išlaidas. Jas apmokėdavo iš kitų fondų, iš lėšų, kurias Bažnyčia buvo skyrusi „Carito“ veiklai. Taigi visai surenkamas lėšas „Caritas“ skirdavo žmonėms. Tik tada, kai tie veiklos fondai pradėjo sekti, „Caritas“ leido sau 7 proc. visų per akciją surenkamų lėšų panaudoti administravimo išlaidoms padengti. Manau, kad dar yra organizacijų, kurios šio administracinio mokesčio visai neima, tačiau yra ir tokių, kurios pasiima gerokai didesnę procentą. Be to, man atrodo, kad kai kas šiomis akcijomis mėgina ir reklamuotis, kurti savo įvaizdį. Taip pasimamas ne tik administraciniai išlaidų mokestis, bet gaunama ir pridėtinė vertė – viešinimasis. Todėl tiek daug tų akcijų ir vykdoma, mėginant parodyti, kokie jos organizatoriai neva yra socialiai atsakingi, solidarūs ir pan. Tų akcijų vykdoma tiek, kad nebeįmanoma jų suskačiuoti. Prų pasisukti, vis kas nors ko nors prašo.

G.JAKAVONIS: Gerbiamas Elvinai, užsiminei, kad labai reikalingos maisto akcijos, dalybos, kurios vyksta per seniūniją, valdžios institucijas. Sudaromi socialiai remtinių žmonių sąrašai, jiems skiriamas maistas. Teko kalbėti su socialiniais darbuotojais. Jų manymu, tos dalybos nėra geras dalykas. Taip pat kalbėjaisi su geru pažįstamu, kurbis, laikinai būdamas bedarbis, drovėjosi dalyvauti maisto

L.KUKURAITIS: Jeigu organizatoriai sau pasiima 25 proc., tai nepateisinama. Egzistuoja tam tikras tarptautinis standartas – 7

dalybose. Sako, kai nuėjau, grįžau aukštai iškėlęs galvą, nes ten susirenka atvažiavę su tokiomis mašinomis, kokių kitas dirbdamas normalų darbą negali nusipirkti. Atvirai pasakius, kelis kartus teko iš šalies matyti tas dalybas ir seniūnijos darbuotojus, apsikrovusius maišais. Pagal sąrašą kam duoda, kam... Negražiai atrodo. Žmonės lyg ir pažeminti. Kyla klausimas, ar tikrai tam žmogui kruopos reikalingos.

E.JANKEVIČIUS: Jūs teisus. Kai kurie žmonės ta parama naudojami, iš dalies ta parama skatinama ir toliau žmones nedirbti. Pas mane į savivaldybę net jaunimas ateina ir prašo duoti socialinį būstą. Man keistas tų jaunų žmonių mąstymas. Kai prisimeniu savo kartos jaunimą, galvodavome, kad mums suteiktą darbą, kad galėtume užsidirbti ir patys būtų išsinuomoti, nusipirkti. Tuos žmones stengiuosi taip ir protinti. Pasakyti, kad reikia galvoti kita linkme. O tas maisto gavimas mai kuriems žmonėms labai reikalingas. Deja, išrūšiuoti tuos žmones, duoti tik tiems, kuriems ta pagalba reikalinga, – beveik neįmanoma. Visada bus galimybė piktnaudžiauti. O jei kalbėtume apie žmones, kurie nori paaukoti labdarai, tai galbūt jiems yra patogiau dalyvauti tose akcijose, tiesiogiai nebendraudant su labdaros gavėjais. Taip yra paprasčiau. Bet taip paaukojant 5 ar 10 litų atliekamas mažas darbas. Tai nėra tiek daug, kiek būtų galima padaryti tiesiogiai nuvažiuvus pas žmogų į namus – jį išklausti, pamatyti, kas jam yra būtina.

L.KUKURAITIS: Man atrodo, yra trys situacijos, kai žmonės turėtų gauti paramą maistu, drabužiais. Pirmiausia – krizinė. Pz., mirė žmogus, kuris išlaikė šeimą, arba sudėgė namas. Kiek galime, turime suteikti tokiems žmonėms pagalbą, kad jie galėtų išgyventi. Antra grupė – tai žmonės, kurie patys negauna tokių pajamų, kad galėtų oriai gyventi, pavyzdžiui, neįgalieji, pensininkai, vyrai pensijos per mažos. Todėl reikalingas atviras labdaros valgyklų tinklas, maisto paketai, kad žmonėms nereikėtų badauti, raudinti šiukslėse. Trečioji dalis – žmonės, kurie gyvenime niekada nėra patyrę kitokio santykio su aplinka. Tai vaikai, užaugę socialinės rizikos šeimose, vaikų globos namuose. Kaip meras minėjo, ateina, prašo duoti socialinį būstą. Kai jis gali neateiti, jei 18 metų gyvena vaikų globos namuose, kur viską gaudavo. Niekas neugdė jo savarankiškumo. Išleistas po 18 metų vaikas, gaves labai nedidelę pašalpą, turi išgyventi. Bet jis niekada nematęs pavyzdžio, niekada nesudūręs su realiu gyvenimu. Niekada nesudūręs su įtampa, kad jam pačiam reikia išgyventi. Didžioji dalis įkalinimo įstaigose esančių žmonių – tai būtent mūsų vaikų globos namuose užauginti jaunuoliai, taip pat augę socialinės rizikos šeimose. Turime suteikti jiems paramą. Bet kartu sulyti ugdymą, kad tie žmonės matytų visai kitas galimybes veikti visuomenėje. Čia reikalingos socialinės sistemos reformos.

G.JAKAVONIS: Gerbiamas Linas paminėjai internatą. Atsiprašau, šeimose matau ne ką mažiau tokių pačių problemų. Pavyzdžiui, Seimo pirmininkas turėdavo tam tikrą fondą, iš kurio skirdavo paramą nukentėjusiems nuo nelaimių. Teko kalbėti su žmogumi, kuris admi-

nistravo šį fondą. Iš pradžių jis, pamatęs, kad šeima turi daug vaikų, tėvai nedirba, skubėjo paruošti dokumentus, kad jiems būtų suteikta parama. Bet po kiek laiko ėmė pastebėti, kad pavardės kartojasi. Pradėjo domėtis. Paaikėjo, kad žmonės turi daug hektarų žemės, daržios nedirba, nesodina net daržo. Tiesiog jau perpratę sistemą, siunčia laiškus į visas labdaros organizacijas, pradedant „Caritu“, Maltos ordinu, savivaldybės socialiniu skyriumi, Seimu, kuo tik nori. Atsiranda žmonių, kurie nieko neveikdami, vien užsiimdami prašymų padėti rašymu, išlaiko šeimasi. Tuomet kyla klausimas, kas išaugo iš tokių vaikų, kurie auga tokioje šeimoje.

L.KUKURAITIS: Apie tai jau kalbėjau. Šeimoje jie mato būtent vartojimo pavyzdžius. Kartą keičia kartą ir suranda vis kurybiškesnių būdų, kaip save išlaikyti iš tų paramos fondų. Ir čia yra problema. Šiuo metu Vilniuje pradėjome skaičiuoti, prašėme savivaldybės, kitų krikščioniškų organizacijų, krikšnaistų pateikti sąrašus žmonių, kurie eina į labdaros valgyklą. Paaikėjo, kad vienas žmogus gauna iki 16 talonų. Pradėjome skaičiuoti ir matome, kad yra piktnaudžiavimo atvejų. Su savivaldybe bandome ieškoti būdų, kaip administruoti, kaip koordinuoti tuos sąrašus, kad žmogus galėtų gauti nors tris talonus per dieną, ne daugiau. Be to, yra daug organizacijų, kurios teikia šalpą: „Maisto bankas“ – maistas, Maltos ordinas – sriuba, „Caritas“ ir Raudonasis Kryžius taip pat teikia rūbus. Tačiau ne visos organizacijos teikdamos pagalbą rūpinasi, kad gavęs paramą žmogus laikytųsi tam tikrų įsipareigojimų. Nes jeigu parama yra neaktyvinanti, tik šeimai, arba sudėgė namas. Kiek galime, turime suteikti tokiems žmonėms pagalbą, kad jie galėtų išgyventi. Antra grupė – tai žmonės, kurie patys negauna tokių pajamų, kad galėtų oriai gyventi, pavyzdžiui, neįgalieji, pensininkai, vyrai pensijos per mažos. Todėl reikalingas atviras labdaros valgyklų tinklas, maisto paketai, kad žmonėms nereikėtų badauti, raudinti šiukslėse. Trečioji dalis – žmonės, kurie gyvenime niekada nėra patyrę kitokio santykio su aplinka. Tai vaikai, užaugę socialinės rizikos šeimose, vaikų globos namuose. Kaip meras minėjo, ateina, prašo duoti socialinį būstą. Kai jis gali neateiti, jei 18 metų gyvena vaikų globos namuose, kur viską gaudavo. Niekas neugdė jo savarankiškumo. Išleistas po 18 metų vaikas, gaves labai nedidelę pašalpą, turi išgyventi. Bet jis niekada nematęs pavyzdžio, niekada nesudūręs su realiu gyvenimu. Niekada nesudūręs su įtampa, kad jam pačiam reikia išgyventi. Didžioji dalis įkalinimo įstaigose esančių žmonių – tai būtent mūsų vaikų globos namuose užauginti jaunuoliai, taip pat augę socialinės rizikos šeimose. Turime suteikti jiems paramą. Bet kartu sulyti ugdymą, kad tie žmonės matytų visai kitas galimybes veikti visuomenėje. Čia reikalingos socialinės sistemos reformos.

G.JAKAVONIS: Socialinė šalpa yra didesnė už minimalų darbo užmokestį. Kaip tai pakomentuotumėte?

E.JANKEVIČIUS: Labai sunku atskirti tuos žmones. Dažnai pas mus į savivaldybę ateina žmonės, gyvenantys socialiniame bū-

► Nereikia pamiršti, kad truputį daugiau dėmesio mes galėtume skirti ir tiems, kurie uždirba labai mažai

Elvinas JANKEVIČIUS
Varėnos rajono meras

te. Pagal įstatymą, jeigu tas būstas yra labai blogos būklės, mes turime dar ir langus pakeisti. Bet pasižiūrėjus, kiek jie uždirba, ir palyginus su prekybos centru kasininkėmis ar kitais, kurie gauna minimalų atlyginimą, tie skaičiai uždarbio atžvilgiu yra vienodi. Dirbantį žmogus turi ne tik savo butą nusipirkti, bet dar ir pats langus pakeisti. O žmogus, kuris gauna pašalpas, gauna viską už dyką. Ir trečdalis savivaldybės darbo sukasi būtent apie tą žmogų.

L.KUKURAITIS: Labdaros akcijos, man atrodo, taip pat atlieka žalingą vaidmenį. Jos padeda žmo-

nėms išlikti užburtame šalpos rate. Nes akcijos negali suteikti to, kas žmogui yra iš esmės reikalinga. Retai kur galima girdėti, kad lėšos renkamoms ugdymo projektui. Daugelis patenkina materialinius poreikius. Yra darbo vietų, bet žmonės nedirba. Nes yra tam tikri įpročiai dalykai, kaip minėjau, kai įprantama gyvenyti tenkinant bazinius poreikius, tam tikra prasme vegetuoti.

G.JAKAVONIS: Lietuva mažėja, mūsų trys milijonai. Spauldoje paskelbtą, kad po, rodos, 30 metų bus du su puse milijono. Ir štai mes dabar ugdome tokius žmones, kurie gauna pagal savo socialinį statusą, o ne pagal įdėtą pastangas. Ar nebausu? Nemanau, kad tie, kurie išvažiuoja, užsienyje šalpos prašo, jie ten susiranda darbo. Lietuvoje sunkiau rasti. Kokios tendencijos, kas su mūsų Lietuvelybe darysis toliau? Norėtūsi, kad mūsų tauta iš savo darbštumo pragyventų. Ką daryti, kad gautų tie, kurie deda pastangas, kad juos kažkas skatintų judėti į priekį?

E.JANKEVIČIUS: Norėčiau, kad nesusedarytų klaidingas įspūdis. Mes pasisakome už paramą. Visada linke ištiesti žmogui pagalbos ranką. Tik mes kalbame apie žmones, kurie ta parama piktnaudžiauja. O aš piešiu Lietuvos ateitį teigiamomis spalvomis. Mes esame jauna valstybė. Perimti iš kitų šalių patirčių gal ir galime, bet kiekviena visuomenė kitokia. Todėl mes mokomės iš savo klaidų. Mes jau ir Savivaldybių asociacijoje, kuriai vadovauja Ričardas Malinauskas, apie tai šnekamės. Visų savivaldybių merai mato, kad ta parama piktnaudžiaujama, ir derindami su Vyriausybe, Seimo nariais tikrai rasime pačią geriausią išeitį. Manau, labai svarbu išmokas gaunančius žmones ugdyti, orientuoti. Bet nereikia pamiršti, kad truputį daugiau dėmesio mes galėtume skirti ir tiems, kurie uždirba labai mažai. Turėtume ir jų nepamiršti. Negalima skirti dėmesio vien socialiai remtiniams žmonėms.

G.JAKAVONIS: Mes vaikus uždarome į internatus. Ir gauname gatavus kalinius, kurie išėję į visuomenę, neprižiūrimi, atsiduria įkalinimo įstaigose. Nematau ko džiaugtis dabartine situacija.

L.KUKURAITIS: Aišku, tai yra požiūrio kaitos dalykai, kurie neužtrunka trumpai. Žmonės įpra-

tuojatės, ne visai tradicinė. Ir vyras su vyru gali šeimą sudaryti, ir moteris su moterimi. Ir jūs dar matote į ką atsispirti?

L.KUKURAITIS: Kaip tos sąlygos susiklosto? Galiu pateikti pavyzdį. Viena jauna šeima turėjo priklausomybės problemę. Jie atėjo į amatų centrą. Šiame centre gyvena ten tikroje bendruomenėje, su mokiniais, kurie mokosi amato. Šalia amato mes daug dėmesio skiriame neformaliai ugdymui. Tas jaunas žmogus atsisaikė priklausomybės. Pradėjo susikurti anoniminių alkoholikų susirinkimuose. Ten sustiprėjo kaip asmenybė. Dabar jis su ta mergina, kuri irgi atėjo iš gatvės, sukūrė šeimą. Turi vaiką, nuomojasi būstą ir patys dirba. Tai atsitiko ne per mėnesį ir ne per du. Visą tą laiką jie gavo paramą iš mūsų, maitinosi labdaros valgykloje, gyveno mūsų bendrabutyje. Jie gavo mokymą, ugdymą. Vadinas, investicija buvo nemaža. Tačiau jie dabar patys dirba socialiniais darbuotojais, padeda kitiems. Tai nėra paprasti dalykai, bet tai įmanoma konkrečių žmonių atžvilgiu. Ir aš tikiu, kad ši šeima ir jų vaikai jau gyvens visai kitaip. Taigi pozityvių istorijų yra, bet tam reikalingos sąlygos ir lėšos.

G.JAKAVONIS: Šiuo atveju lėšos buvo „Carito“, visuomeninės religinės organizacijos. O kokį vaidmenį atliko Švietimo ir mokslo ministerija?

L.KUKURAITIS: Tai nepaprasta, nes tie jauni žmonės, galima sakyti, iškrenta iš švietimo sistemos. Švietimo sistema turi per didelius kriterijus, kad jie galėtų dalyvauti. Jei nesibaigė 8 klasių, negali eiti į profesinę mokyklą. O daugelis pas mus ateinačių žmonių yra baigę 4-ą, 5-ą klasę. Taigi reikalingos alternatyvios ugdymo priemonės, kurios leistų žmonėms sugrįžti į gyvenimą. Jeigu galima akcijų lėšas skirti ugdymui, tai reikia džiaugtis jomis. Man nesuprantamos akcijos, kurios remia vaikų globos namų įrengimą, stiprinimą priemonėmis ir t.t. Pati sistema yra ydinga. Neko-reguojama sistema, nemanžiamai vaikų globos namai, minimalizuojant iki 24 ar kelių vaikų. Remiama sistema, kuri ilgainiui duoda tam tikrus vaistus. Kai kurių akcijų tikslingumas yra labai svarstytnas.

G.JAKAVONIS: Mes daug kartų kalbėjome apie tautinės mokyklos nebuvimą. Bet atsiranda būreliai etnografi, kurie prižiūri tradicijas. Bet valdžios institucijos vis nuožai kažkaip lieka. Štai žmonės visuomenininkai susirinkę, jie bando rasti kažkokių auklėjimo būdus. Ką tuo metu veikia politikai?

E.JANKEVIČIUS: Lietuvos mastu negalėčiau kalbėti. Galėčiau pasakyti Varėnos savivaldybės mastu. Mes padedame daug, turime įvairių būrelių, kurie ugdo vaikus. Mes juos išlaikome, suteikiame patalpas. Taip pat turime dienos centrus. Mes labai daug čia prisidedame. Kaimuose steigiami amatų centrus.

L.KUKURAITIS: Varėnoje „Caritas“ turi vaikų dienos centro patalpas. Būtent savivaldybė skyrė šias gerai suremontuotas patalpas centrui, kurį remia „Caritas“. Reikia daugiau bendradarbiavimo, nes jeigu mes veiksime atskirai, turėsime kontroliuoti vieni kitus.

E.JANKEVIČIUS: Manau, mes galėtume plačiau bendradarbiauti ne tik su „Caritu“, bet ir su kitomis organizacijomis Varėnoje.

G.JAKAVONIS: Paskutinį klausimą suformuluosiu taip, kaip skambėjo mūsų diskusijos pavadinimas: ar labdaros akcijos gali išgelbėti Lietuvą nuo skurdo?

L.KUKURAITIS: Man atrodo, akcijos geros tuo, kad jos skatina solidarumą. Kaip minėjau, yra ir ydingų dalykų, kuriuos jos sukelia. Kad akcijos duotų kiek galima daugiau naudos Lietuvoje, jos turėtų būti lokalias. Kad skiriamos lėšos pasiektų konkrečius asmenis. Kad tie, kurie organizuoja akcijas, žinotų, jog paramą gaus viena ar kita konkreti šeima. Kaip pavyzdį paminėsiu „Carito“ akciją „Gerumas mus vienija“, kuri Advento laikotarpiu organizuojama parapinių pagrindu. Visos lėšos lieka parapijoje ir skiriamos tos parapijos socialinei veiklai. Toje bendruomenėje, kur yra aukojama, lėšos ir išleidžiamos. Parapijos aktyvas mąsto apie šeimą, kurioms reikia pagalbos. Antra, tai ugdymo perspektyva, į ugdymą orientuotos akcijos. Tad šiais kriterijais paremtos akcijos, manau, yra reikalingos, naudingos ir plėtotinos.

G.JAKAVONIS: Sakoma, jei nemylį savo kiemo, tai negali kalbėti ir apie meilę Tėvynei ir pasauliui. Bet labdaros akcijos turi būti lokalias, ar mes ir toliau rėmsime Kambodžos vaikus?

E.JANKEVIČIUS: Aš pritarčiau Lino nuomonei ir galėčiau pasakyti, kad akcijos negali visiškai išgelbėti. Gelbėti turi pati Lietuva. Pirmiausia patys žmonės, pasukū Vyriausybę, savivaldybės. Bet jeigu tos akcijos būtų tikslingiau orientuotos, tai prisidėti prie gelbėjimo jos tikrai gali. Tos akcijos sėkmingos. Tik turi būti labiau bendradarbiaujama su savivaldybėmis ar seniūnijomis. Bet jau kaimiškoje aplinkinėse seniūnijose žino, ko kam reikia. Vienam reikalingi drabužiai, kitam – maistas, kitam – statybinės medžiagos. Bendradarbiavimas turėtų būti glaudesnis.

L.KUKURAITIS: Pasaulis globalėja. Patys matome, kaip mūsų veikla atsiliepa klimato kaitai, net pasaulyje vykstantis socialiniamis procesams. Ir aišku, kad mes, per visas informacijos priemones nuolat girdėdami apie cunamio aukas, negalime nereaguoti. Esame visi tarpusavyje priklausomi. Man atrodo, reiktų tik kalbėti, koks turėtų būti santykis akcijų, skirtų paremti užsienio žmonėms ir skirtų mūsų pačių šalies žmonėms. Be abejo, mes, lietuviai, turime prisidėti prie tarptautinės pagalbos, nes ir patys daug gauname iš užsienio, naudojames ta pačia struktūrine parama iš Europos. Tad aš būčiau už tai. Tik reiktų žiūrėti, kad užsieniui pasakytų Varėnos savivaldybės mastu. Mes padedame daug, turime įvairių būrelių, kurie ugdo vaikus. Mes juos išlaikome, suteikiame patalpas. Taip pat turime dienos centrus. Mes labai daug čia prisidedame. Kaimuose steigiami amatų centrus.

L.KUKURAITIS: Varėnoje „Caritas“ turi vaikų dienos centro patalpas. Būtent savivaldybė skyrė šias gerai suremontuotas patalpas centrui, kurį remia „Caritas“. Reikia daugiau bendradarbiavimo, nes jeigu mes veiksime atskirai, turėsime kontroliuoti vieni kitus.

E.JANKEVIČIUS: Manau, mes galėtume plačiau bendradarbiauti ne tik su „Caritu“, bet ir su kitomis organizacijomis Varėnoje.

Parengė Milda JUODAKIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.zalgitis.org

Margionių kaimas

Margionys - valstybinis Skroblininkų kaimas minimas nuo 1637 m., įsikūręs miškų glūdumoje. Dar 1974 m. Skroblaus slėnis buvo paskelbtas valstybės saugomu landsaftiniu draustiniu, o 1991 m. ši teritorija pateko į Dzukijos nacionalinio parko Kapinių kraštovaizdžio draustinį.

Algimantas, Mindaugas ČERNIAUSKAI

Apsupti gamtos

Skroblaus versmės 2002 m. buvo paskelbtos gamtos paminklu, kaip gamtos paveldo objektai kaimo saugoma Lietuvos liepa bei dvi drėvėtos pušys - senovės bitininkystės liudininkai. Kaimą iš visų pusių supa pušynai, piečiau plyti nederlingos ganyklos ir laukai, dėl tūnų gausos pavadinami Citnagynė (Titnagynė). Margionių tūnų kasykla žinoma nuo akmens amžiaus (IX - VIII tūkst. pr. Kristų). Iš čia priskaldytos geros skeltės bei paruošti skaldytiniai buvo gabenami už kelių dešimčių, o vėliau ir šimtų kilometrų kaip strateginė medžiaga, iš kurios buvo gaminami darbo ir medžioklės įrankiai, prestižiniai kovos ginklai. Į pietryčius nuo kaimo driekiasi dabar jau nenaudojama geležinkelio Peterburgas-Varšuva linija, už kurios plyti atviri plotai, vadinami Valakais. Didžioji dalis šilinių dzūkų kaimu yra įsikūrę prie upių, upelių, bet iš Margionių išteka Lietuvos upių princu tituluojamas Skroblius.

Skroblius

Dr.Mindaugas Lapelė teigia, kad gatvinis šilinių dzūkų Margionių kaimas ir Skroblaus aukštupsy neabejotinai yra žmonių tikinės veiklos ir natūralios gamtos harmonijos pavyzdys. Prie pat kaimo esantis dirbamos žemės plotai, sudalinėti siaurais ruoželiais, telkiasi Skroblaus slėnio aplinkoje, nes čia daugiau drėgnės ir dirvožemiai derlingesni. Gyventojai vietas daržams pasirinkdavo „ant melo“, kur dirva ne tik pati derlingiausia, bet ir gerai laiko drėgmę. Kiti vyko ganėtinai intensyviai ūkininkavimas (sodnamos bulvės, sėjami rugiai, sienaujama). Skroblaus slėnis žavėjo savo erdvėmis.

Kaimas

Gatvinio šilinių dzūkų kaimo sankryžoje, prie įvažiavimo, įkurtas kapinės, šalia jų stovi didžiulis dvigubas kryžius. Kryžių, talkinamas kaimo vyrų, sumeistravo Petras Balevičius. Šalia - stiebas vėliavai. Vėliava prie kryžiaus keliama kaimo ir valstybinių švenčių dienomis. Laudotuviu metu vėliava perrišama juodu kaspiniu ir keliama iki pusės stiebo. Pietinėje kapinių pusėje aptvertas tvorele stovi dar prieš 1932 m. pastatytas mažas medinis kryžius su užrašu: „Nuo karo, maro, ugnies ir bado saugok mus, Viešpatie“. Arčiausiai gatvės pastatyti gyvenamieji namai. Arčiau gyvenamojo namo svirnas, tvartai, toliausiai suręsti klounai. Erdvūs kiemai dažniausiai uždaro tipo. Ūkinė kiemo dalis atskirta tvoromis. Nei kultūros namų, nei bažnyčios kaimo niekada nebu-

► Nuo neatnamų laikų Vėlinių laikotarpiu nedidelėse Margionių kaimo kapinėse užkuriamas laužas

► Margionių kaimo dvigubas kryžius

vo, o ir kolūkių sovietmečiu gyvavo trumpą laiką. Žmonės čia visais laikais daugiau gyveno iš miško nei iš žemės.

Žmonės

Didžioji Margionių kaimo gyventojų dalis - pensinio amžiaus žmonės. Anksčiau vertęsi iš savo ūkio, šiandien jau retai kas dirba žemę, augina galvijus. Vasarą vienas svarbesnių pajamų šaltinių - grybai ir uogos. Kaimo įsikūrę turizmo paslaugas siūlanti Lavrenovų sodyba. Žmonių nuovarymo nuo žemės politika negalėtingai palietė ir Margionių kaimą. 1959 m. kaimo gyveno 261, o 2009 m. jau tik 69 gyventojai. Danutė Kvaracijienė suskaičiavo, kad šiemet žiemoti liks tik 45 žmonės, kaimo likusi tik viena karvė ir šeši arkliai. Kaimas garsėjo audėjomis, pynešiais, garsiausi Margionių kaimo žmonės: šviesiausi atminimo poetais, savamokslis dramaturgas ir kaimo Klotimo teatro režisierius Juozas Gaidys ir kaimo metraštininkas Vaclovas Belevičius, kurio Vėlinių (rudeniinių diedų) šventės ir apeigų aprašymuose, pa-

Margionių klotimo teatras

XIX a. antros pusės lietuviškų vakarų tradicijas, užgimusias Paneimūnyje, ryškiausiai išsaugojo Margionys, kuriame 1927 m. mokytojo Teofilio Sukacko suburti sodiečiai suvadino Keturakio „Ameriką pirtyje“. Lenkų okupacijos sąlygomis kultūriniai vakarai vyko iki 1939 m.,

Tradicijos

Nuo neatnamų laikų Vėlinių laikotarpiu nedidelėse Margionių kaimo kapinėse po aukšta išdžiū-

tačiau Margionių klotimo teatrą išgarsino J.Gaidys. 1939 m. paimtas lenkų kariuomenę, pateko į vokiečių nelaisvę, pabėgė ir jau 1941 m. subūrė kaimo žmones į kultūrinę draugiją, kuri birželio 20 d. Kazio Saulevičiaus kluone suvadino jo sukurtą spektaklį „Ašarų pakalnė“. Petras Mindaika savo publikacijose J.Gaidį sulygino su garsiuoju Juozu Miltiniu. Tą patį pabrėžė ir muzikologas Viktoras Gerulaitis LTV laidoje „Vakaro autografas“: „Lietuvos teatrų istorijoje būta dviejų Juozų unikalių teatrų: Juozo Miltinio Panevėžy ir Juozo Gaidžio Margionyse“.

Dabar J.Gaidžio darbą tęsia vienišė Agota Jeremienė, giedamos senosios giesmės. Pirmą ir paskutinę klotimo teatre R.Avižinienė organizuoja tradicinius kaimo teatrų konkursus „Citnaginė“ - Juozo Gaidžio metraštininkas V.Belevičius savo dienoraštyje 1936 m. balandžio 25-ąją, Šv.Morkaus dieną, rašė: „Rytą su kitais buvau kapinėse. Čia ramu, po drevi kūrendami ugnę atgiedojome valandas, rožančių, atskaitėme šv.Morkaus ir visų švenčių litanijas ir giesmes, ėjome lankydami kitus kryžius. Pirmiausia aplankėme jubiliejinį Kazimieraičių kryžių, o nuo jo ėjome prie kitų. Prie kiekvieno kryžiaus buvo kalbama po trejus poteriūs“. Margionių Vėlinių laužų pirmą kartą spaudoje paminėjo Henrikas Gudavičius (Kultūros barai, 1993; 3. Šalčinis 1992; 6.). Išlikęs laužų deginimo paprotys Vėlinių metu Margionyse, - be jokios abejonės, yra unikalus reiškinys Lietuvos mastu. Šių metų Basanavičiaus premijos laureatu dr.Vykinto Vaitkevičiaus žodžiais, tai gali būti dalis didelio apeigų komplekso. „Kad taip buvo šildomos mirusiųjų vėlės (pirmiausia tais metais mirusiųjų), nes Gudijoje daug duomenų apie tą paprotį: „šildyti mirusiajam kojas“.

► Juozas Gaidys, Margionių Klotimo teatro režisierius. 1992 m.

► Margionių klotimo teatras

► Margionių ansamblis sveikina svečius Klotimo teatro šventėje

ŽALGIRIS

Nr. 138

Ilgamečio Marijampolės kolegijos direktoriaus pavaduotojo, dėstytojo, kultūros veikėjo Vytauto Viliūno credo: „Pirmiausia paklausk savęs, ką tu davei valstybei, o tik paskui paklausk, ką ji davė tau“.

Dalia BYČIENĖ „Respublikos“ žurnaliste

Iš ne mažiau garsaus savo istorija Užpalių miestelio Utenos rajone Vytautą Viliūną į Marijampolę atvedė medžiagos diplominiam darbiui apie Vinčą Krėvę paieškos specialiuosiuose Vilniaus universiteto fonduose. „Aš labai daug sužinojau apie Sūdovos krašto sąjūdį, kultūrinį gyvenimą, ir jis man atrodė lyg kokia legenda“ - sako jis, Marijampolėje visą gyvenimą skyręs talentingų, švytinčios sielos žmonių paieškai. Dažniausiai tu, kurie būdami šešėlyje duoda ne mažiau už tuos, kuriems statomi paminklai.

- Ar nesigailite iškeičęs pasiūlyta darbą mokslo šventovėje į kasdienybės paieškas provincijoje?

- Pabaigęs Vilniaus universiteto filologijos studijas gavau pasky-

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Provincijos pakerėtas

Kazimiero Linkevičiaus nuotr.

rimą į Mokslių akademiją. Tuo metu neatsirado vietų. Nuėjau į Švietimo ministeriją, o ten pasiūlė važiuoti į Žemaitiją. Provincijos mokykloje dirbau vienus metus, buvau ten pirmasis pedagogas, įgijęs aukštąjį išsilavinimą. Išsikirti buvo labai sunku, bet taip jau buvau suplanavęs, kad pabūsiu tik vienus metus ir grįšiu į sostinę. Negrįžau nei po metų, nei vėliau, nes bendraklasis Bronius Gražys, tapęs aktoriumi, mane prikalbino atvažiuoti į Marijampolę. „Atvažiuok, čia įdomu, kuriasi jaunas teatras, įdomūs žmonės“, - gundė. Suorganizavau didelę grupę universiteto studentų į teatro atidarymą. Miestas tuo metu dar buvo klaukus, pilnas neišvilytų griuvėsių. Bet tai nebuvo svarbu. Svarbu buvo žmonės. Kai kurie spektakliai sukeldavo anšlagą. Žiūrovai į teatrą suvažiuodavo iš toliausiai sunkvežimiais. Nors aktoriai gyveno skurdžiai, atlyginimai maži, daug galimybų atvažiuoti, bet žmonių šulima atpirkdavo viską. Pradėjau mokytojauti pedagoginėje mokykloje, ir mane sužavėjo aplinka. Visą laiką sukausi tarp labai kūrybiškų žmonių, ir tai labai sužavėjo.

- Esate vienas didžiausių Marijampolės teatro istorijos žinovų. Vienas didžiausių teatro gerbėjų, knygos „Teatras Marijampolėje“ autorius. Ką Marijampolėi reiškia teatras?

- Teatras lyg ta pilkoji pelė, krebždanti tyliai, giliai, nematoma, bet tikslingai. Jeigu kartą teatras buvo įkurtas, jo nebesunaikinsi. Marijampolė vis dar ilgisi profesionalaus teatro. Mano nuomone, ypač reikėtų globoti tokius regioninius meno židinius. Tai yra didelis dalykas. Jeigu jam nebus sudaryta sąlygų turėti kūrybinę grupę, nebus ir teatro. Norint, kad teatras būtų išsivertęs ir pripažintas, reikia bent minimalių sąlygų. Reikia, kad būtų ir direktorius, ir režisierius, ir nors nedidelė, bet nuolatinė trupė. Kai žmonės po darbo renkasi repetuoti, niekada nebus gerai. Nebent pasitaiko ypač talentingų žmonių. O talentai nesimėto. Pagaliau kūrybingų žmonių buvimas mieste bendrą kultūrinį klimatą sukuria.

- Ar lengva išugdyti talentus mūsų šalyje? Lietuvoje išugdyti talentai labai lengvai bus palieka. Ir jie jau nebėra mūsų žmonės, mes tik matome laikraščiu antraštėse jų pavardes.

- Talentų visada gimsta, bet kitas dalykas, kiek visuomenė, valstybė sugeba juos apsaugoti. Reikia labai jautriai j tai žiūrėti. Galima padėti talentui atsiskleisti, bet galima per neatsargumą talentą pribaižti, ir jo niekada nebus. Labai daug kas priklauso nuo pirmųjų pedagogų. Buvęs mūsų mokyklos dėstytojas, tuomet pionieris namų choro vadovas Vidmantas Bandzaitis (jau miręs - red. past.) pirmasis pastebėjo nepaprastą Violetos Urmanos talentą. „Jis tos mergaitės kažkas išaugs, ją reikia globoti, toks balso diapazonas“, - sakydavo.

Talentingų žmonių išvykimas į užsienį mūsų laikų ženklas. Užsienyje jie gauna didelius atlyginimus, jiems sudaromos geresnės sąlygos. Tik labai svarbu, kad jie neatitruktų nuo šalies. Mūsų kolegiją 1994 metais baigusi Lina Alksnytė dabar gyvena Belgijoje, dirba choreografe. Labai originali šokėja. Ji netapo pasaulio piliete, nepabėgo dėl geresnio gyvenimo. Lietuvą ji buvo priversta palikti dėl to, kad jai, moderniojo šokio specialistei, čia pasidarė ankšta.

- Ilgus metus dirbote vienu Marijampolės kolegijos vadovu, dėstytoju, pažįstate jaunimą. Ko dabar jaunimui reikia labiausiai?

- Dabar visiems, ne tik jaunimui, labiausiai reikia tikėjimo ir pasitikėjimo. Tikėjimo, kad mes galime padaryti ne blogiau už kitus. Jeigu kas nepasiseka, nereikėtų išskelti baltos vėliavos ir aiškuoti, kokios mes nevykėliai. Pernelyg yra įsigalėjęs negatyvus požiūris į save ir į tikrovę. Pasigėrėjimo talentais, grožiu, tuo, kas pasiekta, labai trūksta. Negalima sakyti, kad esame blogiausi. Šita mintis labai paastreja išvažiavus į užsienį. Mano vienas anūkas, studijuojantis Škotijoje, pastebėjo, kaip visi jo aplinkos draugai patriotiškai kalba apie savo šalį, iš kurių jie atvažiavę. Man baisiausia, kad mūsų žmonės išvažiuoja įsitiukinę, kad pas mus gero nėra, o gera yra tik ten, kitur.

- Kalbame apie talentus, kurių pavardės liks kultūros istorijoje, kurie paliks gilesnius ar seklesnius pėdsakus, bet yra daugybė žmonių, de kurių nebūtų tu, kuriais didžiuojamės, nebūtų jų talentų. - Talentų, literatų, gerų, mėgstamų pedagogų mūsų mokykla išleido daugybę. Kartais gali ir nebūti garsus, bet tiek gali duoti, kad net sunku ir įvertinti nuopelnus. Mūsų mokyklos dėstytoja Aleksandra Šepkienė mažai žinoma plačiajai visuomenei, bet kaip pedagogė, pradinukų ugdytoja ji yra talentų talentas. Jos vyras Lionginas Šepkus - literatūrologas, talentin-

gas vadovėlių autorius. Abu lyg ir maži žinomi, bet per savo išugdytus žmones jie tampa labai dideli. Dirbdamas Marijampolės kolegijoje tokių mačiau ne vieną. Bandžiau apie juos rašyti. Bent jubiliejams skirtas apybraižas. Aš tokių apybraižų esu parašęs daug, bet norėčiau parašyti dar daugiau. Man įdomu gilintis į istoriją, asmenybes. Imi, užsikabinu už tokių žmonių ir supranti, kad jų negalima užmiršti. Pagalvoji, jeigu neparrašysiu, aš, kitas, ims tas žmogus ir nueis užmarštin.

- Ar daug gali vienas žmogus?

- Žinoma, labai daug kas priklauso nuo entuziazmo, užsispyrimo. Neužtenka vien tik talento, reikia daugiau. Man prisimena praėjusį pavasarį amžinybėn išėjęs muzikas Alfonsas Uzėla. Jis dėstė muzikos literatūrą Marijampolės pedagoginėje mokykloje ir dirbdamas čia užsibrėžė ugdyti rimtosios muzikos klausytojus. Mokykloje sudarė specialią muzikos klausymo pagrindų programą, ją patvirtino ministerija. Tad moksleiviams reikėdavo ne tik muzikos teorijos pagrindus žinoti, bet ir lankyti koncertus. Ir Marijampolėje prasidėjo vadinamųjų trečiadienių muzikos koncertų era. Koncertuoti atvažiuodavo rimti chori, dainininkai iš visos buvusios Sovietų Sąjungos, Maskvos. A.Uzėla Marijampolėje įkūrė 100 berniukų chorą, tokį, koks dar tik sostinėje buvo. Atkreipė į juos dėmesį Saulius Sondeckis ir pasiūlė Marijampolės berniukų chorui su kameriniu orkestru rengti bendras programas. Didelis įvykis Marijampolėje būdavo berniukų choro ir kamerinio orkestro koncertas Naujųjų metų išvakarėse. Chorvedžio ir jo choro Marijampolėje seniai nebėra, o naujamečio kamerinio koncerto tradicija tęsiasi jau ketą dešimtmečių ir į juos veržiasi žmonės.